

A KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A MAGYAR AGRÁRSZERKEZETRE

THE EFFECT OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY TO THE HUNGARIAN AGRICULTURAL STRUCTURE

CZABADAI LILLA – KÁPOSZTA JÓZSEF

Szent István Egyetem, Gödöllő, Magyarország
czabadai.lilla@gmail.com, Kaposzta.Jozsef@gtk.szie.hu

Absztrakt

Munkánk során részletesen, megyére bontva vizsgáltuk a támogatottsági statisztikai adatokat, annak érdekében, hogy minél pontosabb képet kaphassunk arról, hogy az EU-s kifizetések milyen területi különbségeket okozhattak a mezőgazdasági szerkezet felépítésében és területi egyenlőtlenségében. Emellett szintén területi (megyei) bontásban elemeztük a mezőgazdasági statisztikai adatokat, így keresve összefüggést az évek során kapott támogatások és az agrárszerkezet változásai között. Ennek megfelelően a legfőbb célkitűzések közé tartozik elemezni azt, hogy a főként az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaptól érkező kifizetések tovább fokozták-e a területi különbségeket, s ha igen, ez vajon megnyilvánul-e (és ha igen, milyen módon) a növénytermesztés, az állattenyésztés és a vidékfejlesztés jelentősebb mutatószámainak területi eloszlásában.

Kulcsszavak: termelési körzetek, területiség, agrárium, Közös Agrárpolitika,

JEL besorolás: O13, Q18

Bevezetés

A magyar agrárium és mezőgazdaság változásainak, szerkezetének, múltjának, jelenének és jövőbeli lehetőségeinek vizsgálata szinte kimeríthetetlen téma. Az Európai Unióhoz való csatlakozás előtt a legfontosabb kérdés az volt, hogyan tudunk majd alkalmazkodni az új körülményekhez és a „közös” piachoz, manapság pedig arról születnek tanulmányok, hogy a csatlakozás milyen hatással volt mezőgazdaságunkra.

A kutatás megkezdéséhez fontos volt tanulmányozni a mezőgazdaság térbeliségének kérdéseit, a magyar mezőgazdasági tájkörzetek és termelési típusok területi eloszlását

annak érdekében, hogy területi egységekre bontva is értelmezni lehessen az agrárium szerkezetét. Részletesen vizsgáltuk a Közös Agrárpolitika következő, 2014-től kezdődő programozási időszakának tervezett intézkedéseit. Ezeket a későbbiekben az eredmények tükrében röviden értékeltük, megállapítottuk, hogy a következő hét év tervei pozitívan vagy negatívan befolyásolhatják a magyar mezőgazdaság jövőjét.

A korlátozottan versenyképes gazdaságokkal kapcsolatban a szerkezetátalakításhoz vezető út, illetve lehetőségek példatára is más, mint a versenyképes mezőgazdaság esetében. A cél az, hogy sajátos támogatási formák járuljanak hozzá a szociális gondok, a túlzottan nagy jövedelemkülönbségek enyhítéséhez, illetve az intézkedések hatására a kormány járuljon hozzá a környezetbarát mezőgazdálkodás, a szociális foglalkoztatás, illetve az alternatív megélhetési formák ösztönzéséhez (Nagy - Káposzta, 2005).

Módszertan

Vizsgálataink kezdetén szinte az első probléma, amivel szembesültünk, hogy a mezőgazdaság térbeliségét valóban nehéz kifejezni, főképp elemzésre alkalmas mutatószámokkal.

A mezőgazdasági tájkörzetek alapján lehatárolt mezőgazdasági termelési típusokat összesítő tanulmány és térkép pontos képet ad az 1990-es évek közepének magyar agrárszerkezetéről. Napjainkban azonban hasonló bontásban, megfelelő mennyiségű adatot rendkívül nehéz összegyűjteni.

A jelenkori adatokat/adatbázisokat (KSH, T-STAR, TeIR, MVH adatbázisai) felmérve arra a döntésre jutottunk, hogy a szükséges adatok megyei bontásban kerülnek elemzésre. Ennek egyik oka, hogy a fent említett mezőgazdasági tájkörzetek illetve termelési típusok megyei szintre aggregálhatók a legkönnyebben, másrészt alkalmazkodva az Európai Unió NUTS- rendszeréhez, a megyei adatok lehetővé teszik az esetleges régiós és kistérségi szintű vizsgálatokat is.

Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

Az általuk végzett agrárcenzusok táblázataiból, a mezőgazdasági adatok hosszú időszoraiból jutottunk hozzá megyei (és régiós) bontásban a szükséges adatokhoz. Az agrárcenzusok tartalmazzák a Gazdaságszerkezeti Összeírások (GSZÖ) és az Általános Mezőgazdasági Összeírások (ÁMÖ) adatbázisait. Az ÁMÖ-ok népszámlálás jelleggel bírnak, ugyanúgy 10 évente (2000, 2010) teljes körűen és mélyrehatóan tárják fel a mezőgazdaságot, mint a népszámlálás a magyar lakosságot. A GSZÖ-ok az ÁMÖ-ok között két évente (2003, 2005, 2007) követik az agrárszerkezet változásait. Ezek mellett a KSH rendelkezik egyéb

letölthető mezőgazdasági kiadványokkal, előrejelzésekkel, idősorokkal, melyeket szintén felhasználtunk vizsgálataink során. Így látható az elmúlt évek tendenciája és a jelenlegi állapot, mely újból esélyt adhat egy hosszabb időtáv analizálására.

A Mezőgazdaság és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) adatai

Hazánkban a kifizető ügynökség szerepét tölti be, így a KAP jóvoltából az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaptól (EMVA) és a Európai Mezőgazdasági Garanciaalaptól (EMGA) igényelt támogatások összegéről az MVH jelentette az elsődleges adatgazdát.

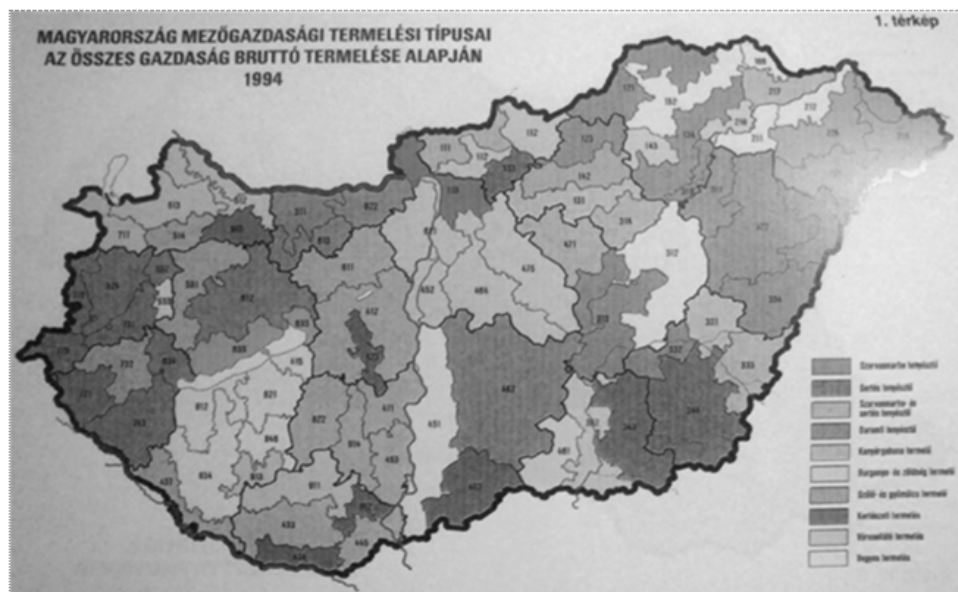
A kifizetett kérelmek összegéből és a jóváhagyott kérelmek összegéből készítettünk megyére bontott aránypárokat (százalékos érték) a 2007 és 2012 közötti adatok átlagolásával. Ezt a módszert alkalmazva elvégeztük az EMVA négy tengelyének külön-külön elemzését is, hogy az egyes tengelyek összes forrása hogyan és milyen hatékonysággal oszlott meg a megyék között. Ezek után az egyes tengelyeken belüli fontosabb intézkedésekre befolyt összegek következtek, melyeket immár nem százalékos, hanem forintosított formában vizsgáltunk.

Az elemzésben kisebb súllyal ugyan, de szerepelnek vidékfejlesztési intézkedések is, hiszen a KAP-ban jó ideje kiemelt helyen szerepel (ezáltal nagy összegű támogatást is jelent), a mezőgazdasággal egyként kezelik, és a következő időszakban is nagy hangsúlyt fog kapni. A célunk ismét az volt, hogy területi egységenként lássuk, mely intézkedés, mely megyékben bírt magasabb értékkel. Az összes elemzett támogatási adatból térképeket szerkesztettünk a Quantum GIS (QGIS) térképkészítő program segítségével. Az ábráknak köszönhetően még szemléletesebbé válik, hogy 6 év átlagában területi egységenként százalékosan kifejezve mekkora hatékonysággal működtek a kifizetések.

Az alkalmazott módszerek segítségével először rá kívánunk világítani arra, hogy a csatlakozásunk óta A KAP jóvoltából az EMVA-tól kapott mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások területi megoszlásban milyen hatékonysággal kerültek kifizetésre, mely megyék számára jelenthettek előrelépést illetve visszaesést az egyes intézkedések célzott támogatásai. Másodszor tanulmányozzuk, hogy a mezőgazdasági statisztikai adatokat a támogatásokkal párhuzamos figyelve vonható-e le szemmel látható következtetés, valamint felfedezhető-e kapcsolat a célzott támogatások kifizetésének hatékonysága és a mezőgazdasági mutatószámok változásai között. Harmadszor, amennyiben vonható párhuzam a kifizetett támogatások és az agrárszerkezet változásai között, szeretnénk feltárni, vajon ennek a befolyásnak vannak-e olyan nagymérvű hatásai, hogy látványosan megváltoztassák, átalakítsák a tanulmány elején felvázolt magyar mezőgazdasági termelési szerkezetet.

Elemzések, eredmények

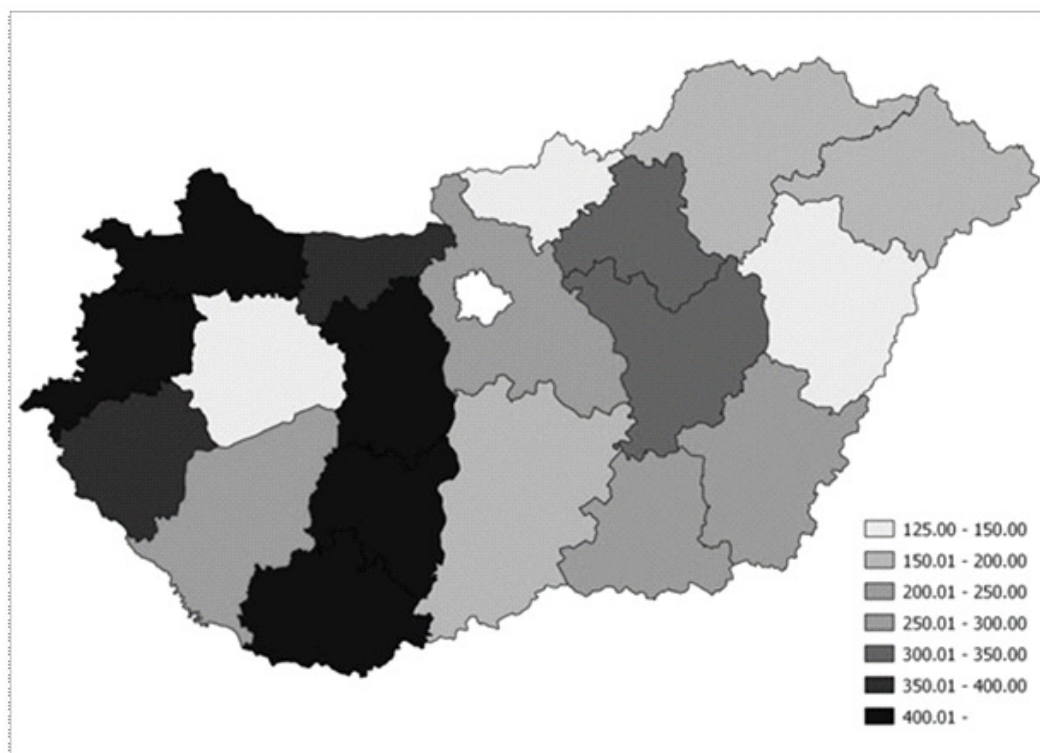
A kutatásunk során elsőként a magyarországi mezőgazdasági tájörzeteket és az ezek alapján elkülönített mezőgazdasági termelési típusokat (1. ábra) vetettük össze. Ez azt jelenti, hogy a termelési típusokat a tájörzetek területi hovatartozása alapján megyei bontásban határoltuk be.

1. ábra: Magyarország mezőgazdasági termelési típusai

Forrás: Bernát et al, 1997

A kimondottan **szarvasmarha tenyésztő** típusba a rendszerváltás után csupán egyetlen terület, méghozzá Vas megye tartozott. Elemzéseink alapján elmondható, hogy napjainkban a megyében nagy arányban találhatók gyepterületek, mely kedvező lehetne az állattenyésztés számára. Mégis az állattartó gazdaságok és a szarvasmarha-állomány tekintetében a megyék közti rangsorban alacsony értékekkel rendelkezik. Azonban szép összegű támogatásokat kapott az EMVA II. Tengelyéből (a környezet és a vidék fejlesztése, 2. ábra), ezen belül is főként a gyümölcs és kertészeti ültetvények korszerűsítése és létesítése jogcímen és a gyümölcsstermesztő gazdaságok is nagy számban vannak jelen a térségben. Mindez arra utalhat, hogy a valaha főként szarvasmarha-tenyésztéssel foglalkozó terület az évek során a gyümölcsstermesztés irányába tolódott el.

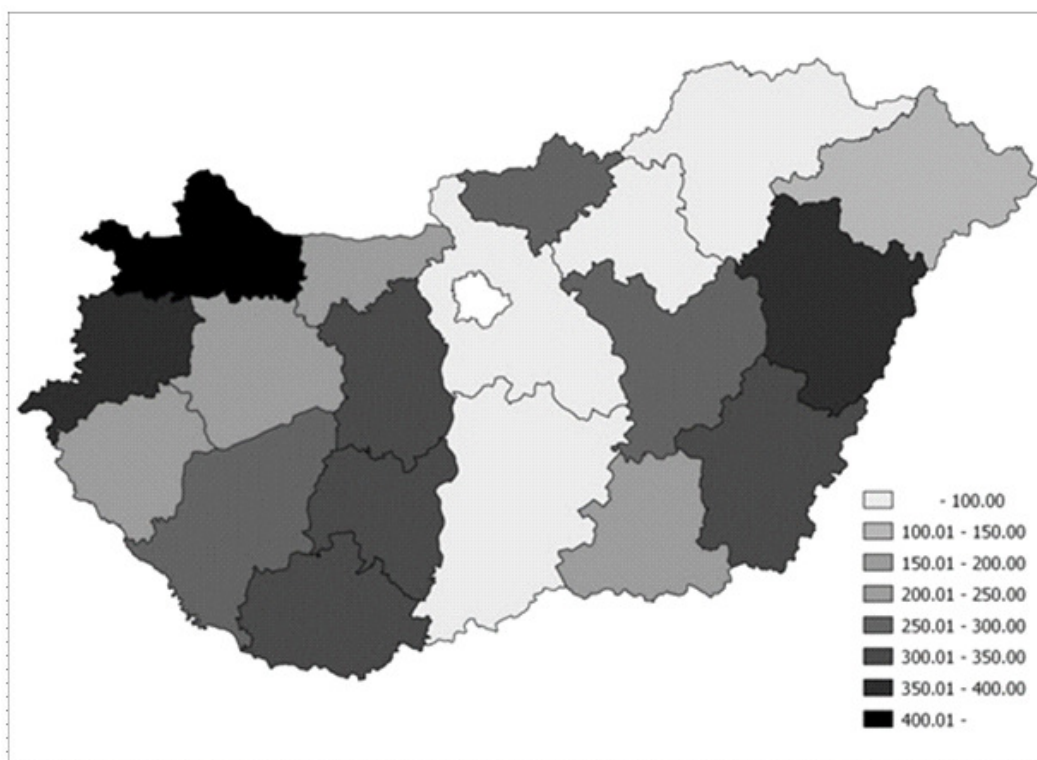
2. ábra: EMVA II. tengely összes kifizetése 2007-2012 [%]

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2013

A volt **sértéstenyésztő területekről** elmondható, hogy főleg az ország déli vonalán (Békés, Csongrád, Bács-Kiskun és Baranya megyék) helyezkedtek el, a sorból kilógott az északi országrészben Nógrád megye. A 2010-es adatok azt mutatják, hogy Hajdú-Bihar rendelkezik a legnagyobb állománnyal, Baranya, Bács-Kiskun és Békés megyék mögé szorultak a rangsorban. Az eltelt idő vesztesei Csongrád és Nógrád, az utóbbi megye 2 évvel ezelőtt az ország legkisebb sertésállományaival rendelkezett és 2000 óta kevesebb mezőgazdasági hasznosítású területet használ. Megemlítenéd azonban, hogy a vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálásának céljából kifizetett összegek vonatkozásában az országban kiemelkedő számokat tudhat magáénak.

A **vegyesen szarvasmarha- és sertéstenyésztő** típusok területi elhelyezkedését a következőképpen lehet jellemezni. Legnagyobb arányban a Dunántúl Duna-menti (Tolna, Baranya, Somogy, Fejér) megyéiben helyezkedtek el. Második leginkább jellemző terület Győr-Moson-Sopron és Veszprém megye volt, de megtalálhattuk őket Zala, Jász-Nagykun-Szolnok, Békés, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben is. Ahogy azt az előbb

említettük, jelenleg Hajdú-Bihar megye rendelkezik a legnagyobb sertésállománnyal, melyet Bács-Kiskun és Békés megyék követnek és ez igaz a szarvasmarha-állományra is. Ebben az esetben természetesen nem állapítható meg egyértelműen a termelési típus elmozdulása, hiszen a nagyobb állomány nem feltételezi automatikusan a vegyes gazdálkodási formát. Azonban az mindenképpen megállapítható, hogy Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun területein kimagasló összegek kerültek kifizetésre az állattartó telepek korszerűsítése, a fiatal gazdák támogatása és más I. tengelyes (mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképességének javítása, 3. ábra) intézkedések keretein belül.

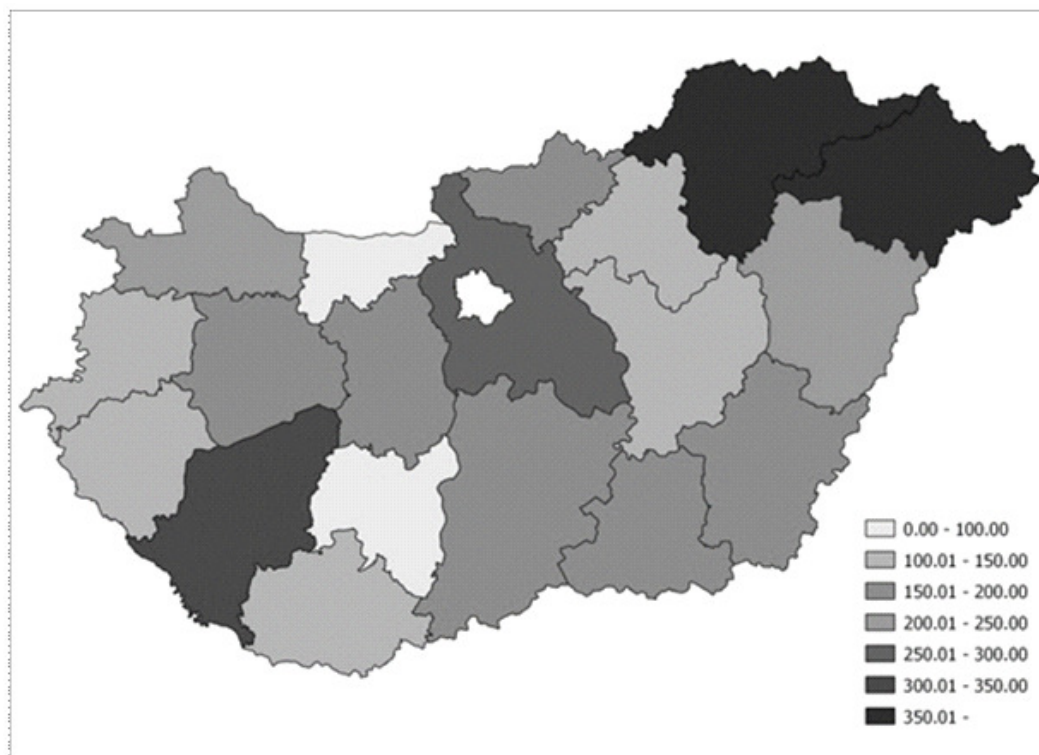

3. ábra: EMVA I. Tengely összes kifizetése 2007-2012 [%]

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2013

A **baromfitenyésztés** a 90-es évek közepén főként Vas, Zala, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén területein volt jellemző, de előfordult Heves és Komárom-Esztergom megyében is. 2010-ben Hajdú-Bihar megye e tekintetben is megőrizte vezető szerepét. További nagy állományokat Bács-Kiskun, Komárom-Esztergom és Csongrád megyében találhattunk. Érdekes, hogy az EU-s csatlakozás után Vas és Zala területein a gyümölcsstermesztéssel összefüggő támogatások túlsúlya látszik, addig Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a

LEADER-hez, a Helyi Vidékfejlesztési Közösségek és a LEADER helyi akciócsoporthoz és a mikro vállalkozások fejlesztéséhez kapcsolódó kifizetések mutattak magas értékeket.

4. ábra: EMVA IV. tengely összes kifizetése 2007-2012 [%]

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2013

Kenyérgabona termelő típust Békés és Heves megyében határolódtak le. Jelenlegi helyzetüket vizsgálva Békés megye kedvezőbb helyzetben van. Szántóterületekkel még manapság is bőven rendelkezik és jó arányban részesült kifizetésekben az összes EMVA-s támogatást és az I. tengelyes (mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképessége) intézkedéseket tekintve is. Heves megyének a II. tengelyes (a környezet és vidék fejlesztése) támogatásokat sikerült jó arányban megkapnia, míg Békésben a második legjellemzőbb a III. tengelyhez (4. ábra) kapcsolódó mikro vállalkozások fejlesztése, és az EMGA-tól érkező egységes területalapú támogatás volt.

Hazánkban Csongrád megye volt az egyedüli, amelyet **burgonya- és zöldségtermelő** típusba soroltak. Az elmúlt tíz évben történt változásokat nézve megállapítható, hogy mezőgazdasági területe csökkent, de még mindig nagy szántó és gyepterületeket művel.

Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy gyümölcs- és zöldségtermesztő gazdaságok arányában a megyék között előkelő helyen áll, hiszen nem gyakori, hogy a zöldségtermesztő gazdaságok elérik a gyümölcstermesztők számának majdnem a felét. Az Európai Unió kifizetések mennyiségét elemezve az mondható el, hogy a fiatal gazdák támogatásán kívül nem tapasztalunk más területeken kiugró értéket.

A **szőlő- és gyümölcstermesztés** kiemelkedő területei Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves és Veszprém megyék voltak. E területek közül Szabolcs-Szatmár-Bereg a mai napig őrzi abszolút vezető szerepét. Gyümölcstermesztéshez fűződő mutatói az évek folyamán megőrizték pozitív tulajdonságait. A gyümölcsössel borított terület nagysága alapvetően nem változott, és ugyanez mondható el a gyümölcstermesztéssel foglalkozó gazdaságok számáról is. Sőt a gyümölcs termőterülete Vas megye mellett itt a legnagyobb, s a gyümölcstermesztő gazdaságok száma csupán Borsod-Abaúj-Zemplén és Zala megyében hasonlóan magas. A fentieknek megfelelően igen magas arányban és összegben kaptak kifizetéseket gyümölcs és kertészeti ültetvények korszerűsítése, létesítése, valamint zöldség, gyümölcs és dohány szerkezetátalakítás területeken. (Előbbi EMVA alá, utóbbi EMGA alá tartozó intézkedéscsomag). Említést érdemelnek még a magas összegű agrár-környezetgazdálkodási, a fiatal gazda és a mikro vállalkozások fejlesztése jogcímen juttatott nagy összegű támogatások.

A **kertészeti** típusba Pest és Győr-Moson-Sopron megyék voltak csoportosíthatóak. Kutatásunkban ezt a területet részletesen nem vizsgáltuk, mivel korrekt, hiteles adatok nem álltak rendelkezésünkre. Ennek okán csak a gyümölcs és kertészeti ültetvény korszerűsítése és létesítése céljából történt kifizetések kapcsán vontuk le következtetéseinket. Pest megye 2007 és 2012 között nagy mennyiségű támogatást kapott, csakúgy, mint Vas, Baranya és Hajdú-Bihar. Pest megye a gyümölcstermesztés területén nem mutatott igazán magas értékeket, emiatt következtetünk arra, hogy kertészeti vonatkozásban megőrizte múltbéli szerepét. Győr-Moson-Sopron szintén kedvezőnek mondható helyzetben van, de elmarad Pest megyéhez képest. A legmagasabbak az ide tartozó kifizetések Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Bács-Kiskun megyében voltak, igaz, ezek közül Szabolcs-Szatmár-Bereg kiemelkedő gyümölcstermesztés, a másik két megye pedig állattenyésztés terén, így ezekből az adatokból nem szeretnénk egyértelmű következtetéseket tenni.

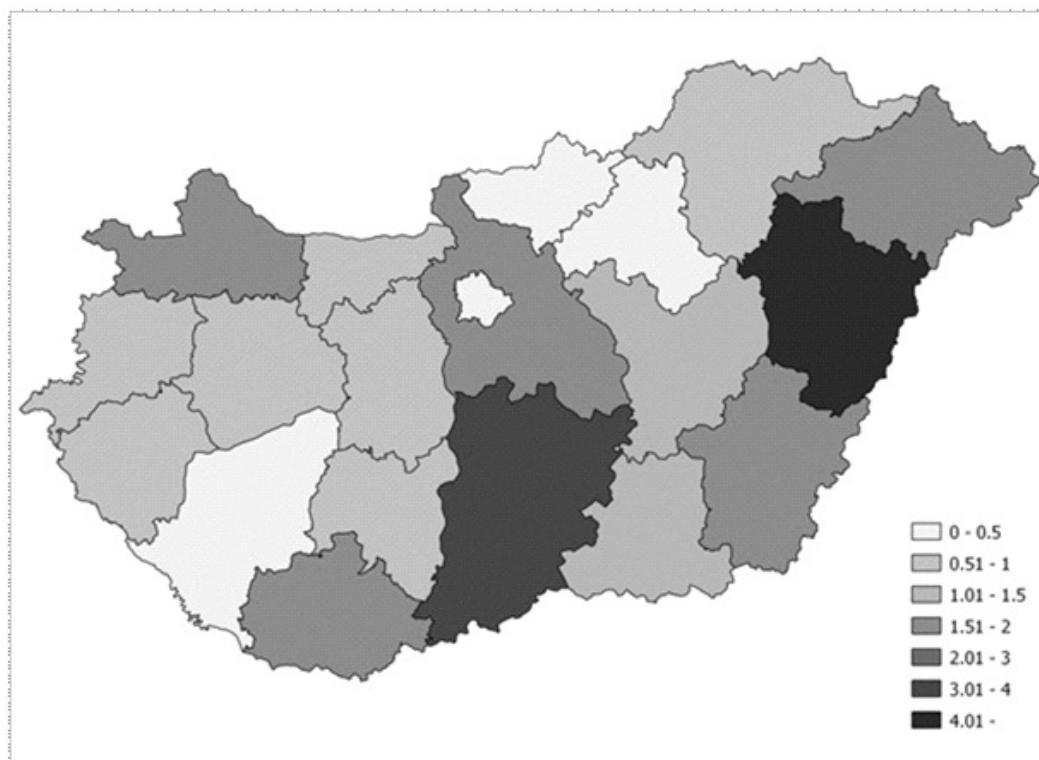
A **városellátó típus** nehéz esetnek bizonyult. A rendszerváltás után ide tartoztak a Budapestet, valamint a nagyvárosokat övező területek, így Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Baranya, Győr-Moson-Sopron, és Nógrád adott területei. A városellátó kategória azt jelentette, hogy jellemző a szarvasmarhatartás és a tejtermelés (10-15%), a zöldségtermesztés (10%) és a baromfitartás (10-15%). A típus összetettsége miatt munkánkban

konkrét elemzésre nem térünk ki, ezáltal messzemenő következtetéseket nem tudunk levonni. Annyit azonban szeretnénk megjegyezni, hogy a csoportban olyan területeket (megyéket) soroltunk fel, melyek az eddig elemzett kategóriákban sem a múlt, sem a jelen vizsgálatánál nem sűrűn fordultak elő, így úgy gondoljuk, megőrizhették szerepüket.

Hasonló a helyzet a **vegyes termelési** kategória tekintetében is. Jellemzője, hogy 4-5 ágazat egyszerre fordul elő benne, sokoldalú a termelés. Ide volt sorolható Somogy, Fejér, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megye. Az összetettség miatt mélyreható vizsgálatokat ebben a témakörben sem tudtunk végezni, de az eddig tapasztaltak alapján elmondható, hogy Bács-Kiskun megyére manapság is illik a besorolás, hiszen rengeteg szántóterülete mellett jellemző az állattenyésztés a gyümölcsstermesztés is. Ahogy a városellátó típusnál, itt is megjelennek olyan területek (Jász-Nagykun-Szolnok, Fejér és Somogy megyék), amelyek az eddig kategóriákból nem vették ki a részüket. Ennek köszönhetően talán lehet következtetni arra, hogy jelenleg is vegyes termelést folytatnak.

Következtetések

A térszerkezeti és összetételbeli változásokat az országosan nézve, összességében több következtetésre is juthatunk. Az első szembetűnő változás, hogy az állattenyésztés, főként a vegyes szarvasmarha- és sertésenyésztés és a szarvasmarha-tenyésztés délről észak-keleti irányba történő elmozdulása figyelhető meg. Az egykor ide sorolható területek (Békés, Csongrád, Tolna és Baranya és Somogy) megyék elveszítették szerepüket, a térségből egyedül Bács-Kiskun megye őrizte meg állattenyésztő tevékenységét, miközben gyümölcsstermesztésben is sikeresnek mondható. Ezt alátámasztják az Európai Unió támogatások megoszlásai is, mivel az előbb említett területek Bács-Kiskun megyétől jócskán elmaradnak (5. ábra).

5. ábra: EMVA I. tengely – Állattartó telepek korszerűsítése 2007-2013 [Mrd Ft]

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2013

Az északi országrész területei – Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád és Heves megyék – érdekes módon szintén kevésbé sorolhatók mezőgazdasági termelési típusok közé. Valószínűleg ennek oka lehet, hogy ez az északi-északnyugati tengely már rég nem a mezőgazdasági termelés fellegvára, ezeken a területeken az ipar túlsúlya jellemző.

A nyugati országrész jelenlegi adatait vizsgálva, Vas és Zala megyével az élen gyümölcsstermesztő körzetként tipizálható.

Elemzéseink arra mutattak rá, hogy napjainkban az országban a mezőgazdasági termelést illetően a keleti, észak-keleti országrésznek jelentős szerepe van. Hajdú-Bihar megye növekvő szarvasmarha-, sertés-, és baromfi-állománya mellett Jász-Nagykun-Szolnok szintén emelkedő szarvasmarha-állománya, Szabolcs-Szatmár-Bereg gyümölcsstermesztésben betöltött szerepe és rengetek ezek kapcsán lehívott és elnyert támogatás (állattartó telepek korszerűsítése, gyümölcs és kertészeti ültetvények korszerűsítése és létesítése, fiatal gazdák támogatása, agrár- környezetgazdálkodás, Natura 2000 stb.) mind arra engednek következtetni, hogy még így, az agrárium szerkezetének és térbeliségének átalakulásával is a

magyar mezőgazdaságnak van jövője. Igaz, ehhez hazánknak egyelőre nagy szüksége van a támogatásokra, hiszen ezek elsősorban nem az Európai Unió vagy a világ piacára való termelést, hanem az önfenntartást segítik.

A leginkább „vesztesnek” mondható területeken (Somogy, Tolna, Baranya, Békés, Csongrád megye) érdemes volna új ágazatok terén próbálkozásokat tenni, a tevékenységet diverzifikálni, hiszen előfordulhat, hogy sokkal több költséggel, idővel és energiával jár a már elvesztett szerepet (ágazatot) helyreállítani, mint valamilyen új (természetesen a lehetőségeket figyelembe vevő) tevékenységbe fogni.

A jövőben továbbá is kiemelt jelentőségű marad a KAP-ban a mezőgazdasági területek erdősítése. A kedvező támogatás kifizetési arányokat érdemes lenne ilyen területekre fordítani, elvégre az előbb említett területek alkalmasak az erdősítésre.

A „nyertesként” aposztrofált megyék (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun) esetében a jelenlegi a folytatandó stratégia, vagyis az Európai Unió források minél hatékonyabb lehívása a kiemelt területeken, ezek közül is hangsúlyt fektetve a fiatal gazdák támogatására, hogy a tanulmányban felvázolt kedvező tendencia a jövőben is megmaradjon.

A 2014-től egyre növekvő adminisztrációs terhek könnyítése végett fontos lenne a hazai szaktanácsadói hálózat hatékony működtetése annak érdekében, hogy a segítség és az információ minél akadálytalanabban juthasson el a gazdálkodókhoz.

További hosszú távú lehetőségeket nyújtana az erre alkalmas területeken a fiatal gazdák támogatáslehívásának szorgalmazása, illetve a fiatalokat még határozottabb ösztönzése a gazdaság továbbvitelére, a mezőgazdaság szeretetére.

Irodalomjegyzék

- BERNÁT T. et al. (1997): *A magyar mezőgazdaság területi szerkezetének változásai*, Agroinform Kiadóház, Budapest.
- NAGY H. – Káposzta J. (2005): A mezőgazdaság fejlesztési lehetőségei megyei vizsgálatok alapján. *Gazdálkodás*. Vol. 49. No. 4. 51-55. p., 2005. Károly Róbert Kht. Nyomdaüzem, Gyöngyös, ISSN 0046-5518.

Abstract

During our research in order to explore the territorial differences in the structure of agriculture in Hungary, caused by EU payments, we analyzed the counties' statistical datum in relation with EU subsidies. Besides, we analyzed the agricultural statistical datum on county level which could show us the correlation between the agricultural subsidies and the changes in the structure of agriculture. According to this, our main goal is to examine whether the financial support from the European Agricultural Fund for Rural Development further increased the territorial differences, or not; if so, do these differences appear in the spatial distribution of crop production, livestock breeding and rural development indicators?

Rezumat

De-a lungul cercetării noastre, pentru a examina diferențele teritoriale în structura agricolă a Ungariei, cauzată de finanțările UE am analizat datele statistice pe județe, referitoare la aceste subvenții. Pe lângă aceasta am studiat și datele statistice agricole, căutând corelații între subvențiile agricole și schimbările în structura agricolă. Potrivit acesteia, scopul nostru principal este de a examina dacă sprijinul financiar din partea Fondului European Agricol pentru Dezvoltare Rurală a contribuit la creșterea diferențelor teritoriale sau nu. Iar dacă da, aceste diferențe cum apar în distribuția spațială a indicilor producției agricole vegetale și animale, respectiv în cazul indicatorilor de dezvoltare rurală.